

08-37-40-200

בס"ד, בית מדרש המאי"ר לארץ | גליון 259

פרשת האזינו | השמחה וההתחדשות הנובעות מתוך ניקיון וטהרה פנימית

מסי לרות אל הנפש

שביבי אור מתורתו האדירה והנדירה
של הצדיק רבינו יורם מיכאל אברג'ל זיע"א
ערוך על פי שיעוריו של בנו ממושיך דרכו ואורו
הרה"ג רבינו ישראל אברג'ל שליט"א

מסילות אל הנפש

תוכן העניינים

- 1 גדולתו של רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א . . . . .
- 3 התחדשות מולידה ענוה . . . . .
- 8 לב יודע מרת נפשו . . . . .
- 11 הסכנה בדימוי עצמי שלילי . . . . .
- 14 סוכה בחודש אדר . . . . .
- 18 בצלם אלקים ברא אותו . . . . .
- 19 התכלית - צלם אלקים! . . . . .
- 20 הגילוי הראשון במצרים . . . . .
- 21 הארת חג הסוכות . . . . .
- 24 'אהי"ה' - שם ההתחדשות . . . . .
- 26 העולה מן האמור להלכה ולמעשה . . . . .

מוקדש לעילוי נשמת האיש היקר באדם משכים ומעריב לבתי כנסיות, רוחם ומוקדו רבנן ר' יעקב הכהן בן נטמורה ז"ל רוח ה' תנוחגו בנן ערן וימליך טובה וברכה על רעייתו, בניו וב"ב היקרים, אמן. הוקדש ע"י חתנו כפיר ויעל זטלאוי הי"ו

מוקדש לעילוי נשמת בן ציון בן לאה ז"ל נלב"ע כ"ז אייר התשפ"ב ולהבריל להצלחה בנשמות ורוחניות ל דוד דוד הי"ו ולכל משפ' מזרחי הי"ו

הזמינו לבית או לעסק קופסת צדקה מהודרת

הצטרפו לשיעור היומי עם משלוח עד הבית!

בית המדרש המוא"ר לארץ

התנסות והפצת ספרי מורינו ודיני הרב יורם מיכאל אברג'ל זיע"א

8771301 ת.ד. 345 נתיבות 08-37-40-200

office@h-l.org.il

www.hameir-laarets.org.il

08-649-9859 קו 'המאיר לארץ'

08-37-40-200

077-223-1130

המאיר לארץ

054-26-380-26 לקבלת 'רגע של אור'

ע"ר 580654762 | למוסד אישור מס הכנסה לעניין תרומות לפי סעיף 46 לפקודה

- כל הזכויות שמורות -

מסילות אל הנפש

פרשת האזינו - סוכות - גדולתו של רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

פרשת האזינו - סוכות

גדולתו של רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א...

הסיפור הזה ארוך ומומלץ לכל אחד לקוראו, אך בקציר האומר מובא שם, שישבו ביחד תשעה זקנים, וכל אחד מהם סיפר את המדרגה שזכה אליה בעבודת ה'.

והנה, התשעה זקנים הללו היו תשעה צדיקים גדולים מאוד, ממובחרי הצדיקים שחיו בכל הדורות. ולמרות זאת היה הבדל בין זקן לזקן.

הזקן הראשון זכה לזכור כל מה שקרה עמו מהרגע שיצא מבטן אמו לאויר העולם,² והזקן השני זכר יותר, הוא זכר גם את זמן השהייה שלו בבטן אמו וכו' (כפי שמבואר בסיפור שם).

כ"א אדר, יום הילולתו של הגאון הקדוש רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א, מסביב לשולחן ערוך בלחם ובשר ישבו כמה יהודים ושוחחו אודות גדולתו.

פתח אחד מהם ואמר:

כידוע לכם הגה"ק רבי נחמן מברסלב נפטר בי"ח תשרי תקע"א, בהיותו בן שלשים ושמונה וחצי. ולמרות גילו הצעיר הוא זכה למדרגות אלקיות נוראות ונשגבות מאוד מאוד...

והנה כחצי שנה לפני פטירתו, בליל שבת קודש פרשת שמיני, שנת תק"ע, פתח רבי נחמן וסיפר את המעשה מהשבעה בעטלירס (קבצנים)...¹

מעין החכמה

שלו, כי הבחין בה ברגע לידתו]. ר' יהושע בן לוי אמר, **חכים אנא לגזירה דגזרין לי** [שהתפאר שזוכר את המוהל שמל אותו]. ר' יוחנן אמר, **חכים אנא לנשייא דצבתין עם אימא** [שהתפאר שזוכר את הנשים שבאו להיות עם אמו בעת הלידה]. היינו שהם **הזדכנו כל כך** עד שהזכרון שלהם זוכר עוד מה שקרה תיכף ומיד שיצאו לאויר העולם...

1. הסיפור הי"ג מסיפורי המעשיות. ובאותו ליל שבת הוא סיפר כל התחלת המעשה עד סוף המעשה של יום ראשון של הבעטליר, שהיה ע"ר.

2. וכמו שמצאנו כמה אמוראים שהתפארו בכך. וזה לשון התלמוד ירושלמי (כתובות פ"ה ה"ו):

שמואל אמר, **חכים אנא לחייתא דילדין לי** [שהתפאר שהוא מכיר את היולדת]

2 מסילות אל הנפש

פרשת האזינו - סוכות - גדולתו של רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

הבעל חי ועד הרגע שהוא מת ונעשה נבילה, הרגש מתגלה תמיד באותה עוצמה.

מה שאין כן במדרגת המדבר - מדרגת בני האדם, אצלם ישנו הבדל בין אדם לאדם:

ישנו הבדל עצום בין רגש החיים המתגלה אצל גוי לבין רגש החיים המתגלה אצל יהודי.

בתוך יהודי שוכנת נשמה אלקית, חלק אלוקה ממעל, השואפת ומתגעגעת לבוראה,⁴ ומכח זה כל רגש החיים מלווה בחיבובי נפש, בגעגועים ובפרכוסים אהבה לאבא שבשמים. מה שאין כן אצל גוי, שאצלו אין נפש רוחנית וממילא הכל ריק וחלול...

יהודי זה משהו אחרי לגמרי!

אך למרות זאת גם בין היהודים ישנו הבדל בין אחד לשני. והוא תלוי בדבר אחד 'בכח ההתחדשות'. ונרחיב:

בשעה שעלה ברצונו יתברך לברוא את האדם שיעבוד אותו ויעשה את

עד שהזקן התשיעי זכה לזכור 'לא כלום!' והיינו שזכה לזכור את הזמן שקודם ההווה, הזמן שהוא היה כלול באין סוף יתברך...

ורבי נחמן מברסלב זיע"א לא השאיר אותנו במתח, וביאר לנו כיצד גם אנו במדרגתנו השפלה והנמוכה נוכל לצעוד לכיוון הזה...

וכך הוא ביאר:³

כידוע, הבריאה מתחלקת לארבעה חלקים כלליים שהם: דומם, צומח, חי ומדבר. והנה, בשתי המדרגות הראשונות, דומם וצומח, אין רגש של חיים.

אך במדרגה השלישית והרביעית, מדרגת החי והמדבר, כבר מתגלה רגש החיים... והנה, בהשקפה ראשונה נראה שבנקודה הזו אין הבדל בין החי למדבר, בשניהם מתגלה רגש החיים...

והאמת, שזו טעות!

במדרגת החי, אין שום שינוי ברגש החיים - מאותה עת בו נולד

מעין החכמה

אֶת־הָאֱהָבָה, וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטַפּוּקָה" (שיר השירים ח, ו)...

3. **ליקוטי** הלכות (הלכות תפילין, הלכה ה - אות ח).

ולכן הנשמה מוכנה להשליך מעליה את הכל - את כל התאוות והנוחיות, את הכבוד והרצונות, ולרוץ אל אבא. אבא שבשמים...

4. **וכמו** שנאמר: "כִּי עָזָה כְּמוֹת אֱהָבָה, קִשָּׁה כְּשָׂאוֹל קִנְיָה, רִשְׁפִּיָּה רִשְׁפִּי אֵשׁ שְׁלֵהֲבִתָּהּ. מִיָּם רַבִּים לֹא יוֹכְלוּ לְכַבֹּת

והאדם יצטרך להתמודד כל ימי חייו האם ללכת אחרי ההתחדשות שבטומאה או אחרי ההתחדשות שבקדושה. וכאשר יזכה האדם ויבחר בהתחדשות שבקדושה הוא יזכה לחוש את רגש החיים. וככל שתגבר בקרבו ההתחדשות כך יגבר רגש החיים...⁵

ונמצא שגם בין יהודי ליהודי יש הבדל בגילוי רגש החיים...

ואותם זקנים זכו לעבוד את בוראם בהתחדשות תמידית בכל עת ורגע ממש, ובכח זה זכו למה שזכו ואשרי להם...

ועתה - סיים הדובר - אנו זוכים לשבת ולדבר על הצדיק הקדוש רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א, שזכה וכל ימי חייו עבד את בוראו בהתחדשות תמידית. וכמו שמקובל בקרב חסידי ברסלב איש מפי איש עד רבי נחמן עצמו, שאחד מאותם תשעה זקנים היה רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א, ומעתה תבינו באיזה התחדשות נוראה עבד את בוראו...

רצונו, ברא אותו עם כח ההתחדשות - כח אדיר המניע את האדם לטוב או למוטב... כח המבעיר בלב את רגש החיים ובו טמונה כל בחירתו של האדם.

כח הבחירה תהיה האם ללכת אחרי כח ההתחדשות של יצר הטוב, או אחרי כח ההתחדשות של יצר הרע.

שהרי היצר הטוב מנווט את כח ההתחדשות לתורה ועבודת ה', בכל יום ויום מתגלים רגשות חדשים של השתוקקות וכיסופים להידבק בו יתברך, ובכל יום יוקדת אש קודש שלא היתה אתמול בלהט ההתחדשות.

ואילו היצר הרע מחבר את כח ההתחדשות יחד עם כח המדמה, והוא מרמה את האדם לחשוב שאם הוא ילך אחרי שרירות לבו הוא יחווה סערת רגשות כזאת שלא תהיה מעולם... ובכל יום ויום הוא מציג תהיה חדשה שלא היתה אתמול, כדי להבעיר בלב אש זרה המכלה כל חלקה טובה...

התחדשות מולידה ענוה

הוא זוכה להתקרב אליו ולטעום מאור אלקותו יתברך. וזהו רגש החיים - וככל

כאשר יהודי זוכה לעבוד את בוראו מתוך רגש של התחדשות, אזי

מעין החכמה

ומרירות, דכאוונות וחרדות... וה' יצילנו. מההתחדשות של יצר הרע.

5. מה שאין כן בהתחדשות שבטומאה, שכל ההולך אחריה נופל לעצבות

קסח), וז"ל: אף לאחר שכבר החל להנהיג את נשיאותו, לא נטש רבי אלימלך את דרך הענוה ואחז בה עד קצה הגבול, מבלי לחוס על כבודו ומבלי לחשוש אף מביונות.

ביום ששי אחד, בין הערבים, כאשר יצא רבי אלימלך מטבילתו במקוה הטהרה בעירו - והיה הדבר בראשית תור הנהגתו, בטרם נכפה עליו עול גבאים ומלואים - פגש בחוץ יהודי בלתי מוכר, פנים חדשות בליז'נסק, אשר הגיע אף הוא כדי לטבול לכבוד שבת. הקדים לו רבי אלימלך 'שלום עליכם' בסבר פנים יפות, דרש בשלומו והתעניין לדעת אם מסודר הוא כבר באכסניא לשבת.

הלה, אשר לא הכיר את רבי אלימלך וטרם ראה את פניו מעודו, השיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון ואף סיפר לפי תומו, כי כיתת את רגליו והגיע במיוחד מהונגריה הרחוקה, כדי לזכות ולהכיר את הצדיק המפורסם דמתא, איש האלקים הרבי רבי אלימלך.

'מה שומעות אזני?!' - ספק רבי אלימלך את כפיו בתדהמה - 'עד הונגריה הגיעו כבר השקרים הללו?! לא יאומן כי יסופר! האומנם, גם שם שולט היעלמא דשקרא' כמו כאן?! גם שם שומעים על אודותיו של אותו רמאי ונוכל?!...'

שזוכים יותר להתקרב אליו יתברך, משיגים יותר את גודל ועוצם הריחוק שלנו ממנו יתברך. וההשגה הזו (של גודל הריחוק מה') מולידה בנפש צמאון חדש וגורמת לרצות ולהתחדש...

וכמו שהעיד הגה"ק רבי נתן מברסלב על רבו רבי נחמן, וז"ל:⁶ ראיתי מרבינו ז"ל פעמים אין מספר, שאף על פי שבשעה הקודמת התפאר עצמו בגדולות ונוראות, וגילה תורה נפלאה אשר לא נשמע כזאת, כדרכו, ואחר כך בשעה שאחריה ראינו אותו שרוי בצער גדול, וכמה פעמים פרש צערו ושיחתו לפנינו מעומק הלב, שהוא מצטער מאוד - איך זוכין להיות יהודי? כמי שלא הריח מעולם ריח עבודת ה', ומי שלא ראה זאת אי אפשר לצייר לו בכתב ענין זה, וכבר מבואר מזה מעט בשבחי הנדפסים, ובכל פעם היה רגיל לומר שעכשיו אינו יודע כלל, כלל כלל לא וכו' אף על פי שבשעה הקודמת גילה מה שגילה והתפאר שהשיג מה שהשיג מה שאי אפשר לגלות, אף על פי כן תיכף אחר כך היה אומר שאינו יודע כלום...

וגם אצל הגה"ק רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א בא הדבר לידי ביטוי.

וכך סיפר הגאון הרב מרדכי גרליץ שליט"א (צנתרות הזהב, חלק ב - עמוד

מעין החכמה

והועיד את פניו אל מעונו של הרבי, כדי לקבל שלום לפני כניסת השבת.

ויהי, אך דרכו כפות רגליו על סף החדר וזיו איקונו של הרבי ניבט אליו, החויר האורח כסיד וכמעט שלא פרחה נשמתו... אף רבי אלימלך זיהה מיד את האורח, קם ממקומו ואץ לקראתו בידיים מושטות כידיד ותיק:

'מה לך נבהל ונרעש?!' - גער בו בחיבה - 'בסך הכל, אמרנו שנינו אמת אחת!...' ⁷

אך למרות הרגשת השפלות שהיתה שוכנת בקרבו דרך קבע, זה לא מנע ממנו חלילה לעבוד את בוראו בהתחדשות נפלאה...

האורח התמים והישר, אשר יראת ה' ואמונת צדיקים בערה בלבו כיקוד אש, לא יכול היה לעצור ברוחו נגד דברי בלע מחפירים שכאלו על קדוש ישראל, ופתח את פיו במחאה נמרצת, רצופת חירופים וגידופים רמים ונישאים.

'פושע ישראל! עז פנים!' - הדהדו צעקותיו של האורח ברחוב הסמוך לבית המרחץ, וגרמו לרבי אלימלך לנטוש את המקום במהירות...

לאחר שנרגע מכעסו, נכנס האורח אל המקוה, טיהר את עצמו בסילודין

מעין החכמה

(ישעיה יד, יד). **לחירם מלך צור** - אמר: "מושב אלהים ישבתי בלב ימים" (יחזקאל כח, ב).

נמצא שלפי פירושם של חז"ל, מה שנאמר על עם ישראל: 'כי אתם המעט מכל העמים', אין הכוונה שעם ישראל מועטים בכמותם, אלא הכוונה היא שיש בהם מדת ענוה, ואפילו כשהקב"ה משפיע להם גדולה הם תמיד ממעטים את עצמם לפניו, ולכן בחר בהם הקב"ה להיות לו לעם, ואילו שאר הגויים תמיד מגביהים את עצמם בגאוה וגסות הרוח, ולכן הקב"ה מאס בהם.

וזהו בעצם עיקר ההבדל בין יהודי לגוי:

גוי מרגיש את עצמו למציאות נפרדת מה, ואילו יהודי בפנימיותו תמיד חש

7. בפרשת ואתחנן נאמר לעם ישראל: "לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים" (דברים ז, ז). ובגמרא הקדושה (חולין טו). ביארו את הפסוק כך:

נתתי גדולה **לאברהם** - אמר לפני: "ואנכי עפר ואפר" (בראשית יח, כז). **למשה ואהרן** - אמרו: "ונחננו מה" (שמות טו, ז). **לדוד** - אמר: "ואנכי תולעת ולא אֵיש" (תהלים כב, ז).

אבל עובדי כוכבים אינן כן, נתתי גדולה **לנמרוד** - אמר: "הבה נבנה לנו עיר" (בראשית יא, ד). **לפרעה** - אמר: "מי ה'" (שמות ה, ב). **לסנחריב** - אמר: "מי בכל אלהי הארצות וגו'" (מלכים ב, יח). **לנבוכדנצר** - אמר: "אעלה על בנותי עב אדמה לעליון"

פרשת האזינו - סוכות - התחדשות מולידה ענוה

את כחותיו ויכולותיו של האדם, וגורמות לו להתחבא מתחת לשמיכה!

אין הכוונה במושג 'ענוה' להיות נבזה ושפל בעיניו ולמנוע עצמו מלפעול גדולות ונצורות בעולם. כי אין זה ענוה אלא מוחין דקטנות...

זה לשון הליקוטי מוהר"ן (תניינא תורה כב): בענין ההכנעה טועים העולם הרבה, כי הלא כמה אנו מייגעין עצמנו בעבודות ובתפילה כדי לצאת ממוחין דקטנות למוחין דגדלות, ואם כן אי אפשר שיהיה ההכנעה בפשיטות, כי אם כן הוא נכנס לקטנות, ועל כן בהכרח שיש בזה דעת. ועל כן לאו כל אדם יכול להיות עניו כראוי, רק משה רבינו עליו השלום, הוא היה "עניו מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר יב, ג). ורבותינו זכרונם לברכה קראו לענוה שאינו כראוי חנופה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה מא:). על ירמיה הנביא, שהיה עניו נגד נביא השקר חנניה, ואמר לו בהכנעה: אמן, "כן יעשה ה'" (ירמיה כח, ו), ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם) על זה: 'כל המחניף וכו' לסוף נופל ביד בניו'...

ומרגלית יקרה מצאנו בשו"ת אבני נזר (חוי"מ, סימן צה - אותיות יא-יב) להשיב על דברי האומר 'שהמכיר בעצמו שהוא צדיק הרי הוא חוטא בחטא הגאווה'. וכתב בעל האבני נזר, שההסתכלות הזאת טעות ביסודה, **כי אין הידיעה של האדם ממדרגתו ומעלתו סותרת את הענוה ושברון הלב כלל.**

ומשה רבינו ע"ה ידע מכל מה שעשה נסים ונפלאות וקיבל תורה מלהבות אש, וכתב בעצמו בתורה: "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" (דברים לד, ט), והתורה העידה עליו: "והאיש משה עניו מאוד" (במדבר יב, ג). ומובא באבות דרבי נתן (פ"ט מ"ב), ג' מוכי

שהוא לא נחשב למציאות כלל, וכל כולו בטל לה'.

ומכיון שהגויים מרגישים את עצמם למציאות וישות לכן הם מהוים חציצה של ממש בפני הקדושה של ה'.

והנה הגמרא מביאה דוגמאות ממלכים שמלכו בעולם, שלשה מלכים מישראל והם: אברהם, משה, ודוד. וחמשה מלכים מאומות העולם, והם: נמרוד, פרעה, סנחריב, נבוכדנצר, וחירם מלך צור.

ומדברי הגמרא אנו רואים, שעיקר ההבדל בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם הוא ה'דימוי העצמי'. דהיינו כל הסיבה שה' אהב את מלכי ישראל, כי בדימוי העצמי שלהם הם הבינו שהם תלויים לחלוטין בידיים של ה'.

והיינו שהם הרגישו שהם בסך הכל 'כגרזן ביד החוצב', 'כחומר ביד היוצר', ו'כעט ביד הסופר'... והם משמשים ככלי לגילוי רצונו יתברך...

והסיבה שה' שגא את מלכי אומות העולם, מכיון שבדימוי העצמי שלהם הם הבינו שכל מה שיש להם הם השיגו על ידי חכמתם וכשרונותיהם, ובזכות שידועים להשתמש ב'עשר אצבעותיהם'. וחס ושלום ה' יתברך מחוץ לתמונה, ושכחו שאף חיייהם ונפשם תלויים בו יתברך...

וכאן עלינו לעצור לרגע ולהזהיר:

רגש ענוה ושפלות הוא רגש קדוש ועליון מאוד מאוד, שכדי ליכות אליו צריכים לעבוד אותו יתברך שנים ארוכות, ובכל לב ונפש.

ואילו כאשר זה בא בלי עבודה זה בדרך כלל ענוה שקרית! ענוה המשתקת

פרשת האזינו - סוכות - התחדשות מולידה ענוה

תוך כדי דיבור, חוזר היה ומקשה לעצמו:

'מיילך, הרי גם אתמול אמרת כך?!

הוא מקשה והוא מתרץ:

'אבל היום, הריני מתכוין באמת בכל הרצינות!...

וכך אמר האדמו"ר רבי יצחק מאמשינוב - ארה"ב, מסורת בידי

שמדי בוקר בעת קומו נוהג היה רבי אלימלך לומר:⁸

'מיילך (אלימלך), מיילך! מה שהיה היה - מהיום והלאה מתחילים מחדש!

מעין החכמה

ובגמרא פרק החליל (נג.), חסידים ואנשי מעשה אומרים: 'אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו', הנה שהחסידים הללו ידעו מעלתם ומדרגתם, ועוד רבים.

ומצאנו בספר מאיר עיני הגולה (אות קסג):

בעיר אוסטילא התקיימה חתונת ילדיהם של שני מגדולי הדור, ולכבודם הגיעו כמעט כל הצדיקים שגרו במדינות פולין ורוסיה וקיר"ה, והרבי רבי בונים מפשיסחא שלח את תלמידו בעל חידושי הרי"ם שיהיה נציגו.

ומשם שלח החידושי הרי"ם מכתב לרבו בפרטו את כל פרטי הדברים שהיו שם, וכתב לו גם כן על עצמו שעשו לו כבוד גדול.

ורבו הרב רבי בונים הראה את המכתב להחבריא קדישא ונתפעל מאוד ואמר להם: ראו נא מה שכותב האברך הזה שהוא בדרגה שיכול כבר לקבל כבוד. וזהו דרגת יוסף הצדיק שאמר לאחיו: "והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים" (בראשית מה, ג)...

8. צנתרות הזהב (חלק ב - עמוד רנז).

שחין היו בירושלים ונפשו של משה היתה שפלה מהם. כי מפני עוצם ביטולו לא קיבל מכל אלו שום התנשאות וכן כל איש לפי ערכו.

ורב יוסף אמר (פסחים סח.): אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. ואמר (סוטה מט.), לא תיתני ענוה דאיכא אנא. **ודברים אלו צריכין יגיעה רבה להבינם על בוריים וכו' ואם אמנם כי מדרגות מדרגות יש, יש צדיק שיודע מדרגתו וכו'. בספר קול שמחה מבאר בזה ואין להאריך בדברים כאלו.** (עכ"ל).

ובאמת שבמהלך כל הדורות מצאנו צדיקים שהתפארו בעצמם. יוסף הצדיק ששלח להגיד לאביו: אבא - זכיתי וברוך ה' יש לי במצרים כבוד מלכים, אף אחד לא עושה שום פעולה במצרים בלי האישור שלי, וכמו שכתוב: "והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים" (בראשית מה, ג). וכן מצאנו אצל משה רבינו שכתב על עצמו בתורה שבחים רבים, כמו: "והאיש משה עניו מאוד" (במדבר יב, ג), וכן "פה אל פה" (שם פסוק ח) וכו'.

וכן בדברי חכמים מצאנו הרבה כגון רב יוסף שהעיד על עצמו שהוא עניו (סוף סוטה).

לב יודע מרת נפשו...

לצדדים, והוא נכנס בצעדים כושלים
לביט...

אך משמים לא הניחו לו, לא שמטו
ממנו יד. ועל השולחן הוא מצא
מאמר שכתב הגה"צ רבי מאיר שלמה
זיע"א,⁹ ועיניו העייפות החלו לקוראו...

מי שניסה לעבוד את הבורא גיבש
לעצמו במשך השנים דעה מסויימת
שמקורה בנסיון, כלומר הנסיונות שלו
לעבוד את השם, ההצלחה מחד
והכשלונות מאידך הם נותנים לאדם
מימד היכן אני נמצא בתמונה. **אבל**
הבעיה היא שגם היצר הרע משתתף
בעריכת המסקנות והוא דואג בשיטתיות
לטרפד כל נסיון ורצון להתחיל מחדש.

אדם במשך השנים הולך עם
סטיגמה על עצמו 'זה אני ולא
נראה שישנה אפשרות לשינוי דרסטי
בתמונה. אני אדם ריאלי, מציאותי, לא
תמים ונאיבי (כביכול) שהרי יש לי נסיון
חיים, ואין חכם כבעל הנסיון, ומכיון
שאני מכיר את עצמי, למה שאנסה
לחשוב שפתאום יכול לבוא שינוי
ולהפוך אותי לאדם מרומם יותר?

הסעודה הסתיימה הנוכחים ברכו
ברכת המזון והתפזרו איש

איש למקומו... ויהושע יצא גם הוא
מהאולם והלך לביתו כשלבו בל עמו...

אף פעם לא שמעתי על רגש כזה
הנקרא 'רגש ההתחדשות'. וגם אף
פעם לא ידעתי שזה 'המנוע' של שני
היצרים: יצר הטוב ויצר הרע.

אז כנראה שאם אני רוצה להתקדם
בעבודת ה' אני צריך לקבל על
עצמי להתחיל מההתחלה...

ובתוך לבו פנימה החלו לצוף רעיונות
להתחדשות - תפילה בהתלהבות,
לימוד תורה...

ובצד עמד יצר הרע והמתין...
וכשזיהה את הרגע המתאים
החל להעלות זכרונות... ההתחלות
הרבות שהיו (לעבוד את ה')... והכשלונות
הכואבים, פעם אחר פעם!...

יהושע הרים ידים: השם אני מבקש
סליחה, אני כבר אבוד! אני לא מסוגל...

וכל ההתלהבות שאחזה בו בסעודת
ההילולא התפוגגה, ידיו נשמטו

מעין החכמה

9. **הובא** בגליון 'עלה לתרופה' (שנת תשע"ה - עמוד 187).

וכשמגיעים להתמודדות מול כל הטענות, המשכנעות של היצר הרע, אז רוב הסיכויים שהאדם ישתכנע ולא יקח את הסיכון לעורר לעצמו מוטיבציה חדשה ורצון מחדש להיכנס שוב בעבודת השם ולהתחיל מחדש.

וגם אחרי שהאדם רואה שזה זמן ומצב מסוגל מאוד להתחיל מחדש, אבל בכל אופן קשה מאוד להיכנס באמת ולהתחיל שוב, **מכיון שכל אחד מלא ושבע מכשלונות העבר**, וקשה מאוד לנפש האדם להתרומם ולשכנע את עצמו שהפעם אני אכן אצליח, שהרי האדם חושב לעצמו **'כבר חזרתי ואמרתי לעצמי כל כך הרבה פעמים שהפעם אני מתחיל, שהפעם אני מחזיק מעמד'**, אבל התוצאות שוב חזרו על עצמן והמציאות טופחת על הפנים ולא משאירה מקום לאשליות ולתקוות רחוקות...

על כן צריך לדעת שההתחדשות אינה בהכרח דבר שיחזיק מעמד לאורך ימים, ולהתחיל מחדש אין פירושו שמעכשיו ילך לי כסדר כל החיים, אלא שנכנסים שוב ומתחילים מחדש בתנופה חדשה אף על פי שבצומק נפשו האדם צריך להיות מוכן וערוך לכך שיוכל להיות שהאור הזה יעלם, ולמרות זאת **יתחיל מחדש מכיון שעצם ההתחדשות משנה את האדם לגמרי**

ובפרט, כשאדם הולך ונזכר איך במשך תקופה שלימה היו לו רצונות טובים וחזקים לזכות לעבוד את הבורא בכל מיני תחומים, כגון לבוא לתפילה בזמן, לקבוע סדרי לימוד, להספיק כך וכך, או להיות חזק ועקבי בהתבודדות, בעשיית חסדים וכדומה, וכל ההתחלות וההתחדשות לא החזיקו מעמד לאורך ימים, ולא חלפה תקופה ארוכה או קצרה והנה שוב נפלתי, ואז נכנסות מחשבות שאולי אין כל כך מה לעשות מכיון שיתכן שיש לי חוסר נחישות, או יתכן שאין לי מספיק כח לעמוד בהחלטות שלי. בפרט שבעבר כבר ניסיתי כמה פעמים וקויתי שהצלחה תאיר פנים אלי, אבל היום אני כבר יודע שזה משהו זמני, בר חלוף, ולכאורה זה לא יחזיק מעמד...

נכון שבדרך כלל בהתחלה יש תנופה ואור מההתחדשות, ואז יש כמה ימים קצת מוצלחים, אבל אחר כך אני שוב חוזר לאותה שגרת חיים, וממילא עדיף לי מראש לא להלך בגדולות, ולא לנסות להיכנס למקומות שחוסר ההצלחה בהם כבר לא מוטל בספק...

וכך, כשאדם מגיע להתחדש, **המחשב מעבד אוטומטית את כל הנתונים, כל הזכרונות, כל התוצאות, כל הנסיונות והמסקנות**, ופולט תוצאה סופית מאוד ברורה: לא עוד נסיונות שוא! לא עוד נסיונות ואכזבות! לא כדאי! לא!...

חדשות ולב חדש וקרבת אלקים חדשה
לגמרי...¹⁰

**ומזככת אותו עד שבאמת האדם
נהיה חדש, וממילא יש לו הבנות**

מעין החכמה

ולגבנו העצה של התחדשות הוא עצה חיונית,
עצה שכל חיינו האמיתיים תלויים
בה! שהלא היצר הרע מתחדש כנגדנו...

10. בשיחה שמסר הגה"צ רבי יעקב מאיר
שכטר שליט"א אמר (אוסף
אמרים - חנוכה ופורים, עמוד רמח), וז"ל:

ולכן אם אנו רוצים לנצחו גם אנו מוכרחים
להתחדש כנגדו, ואם אין האדם מתחדש,
הרי שגם אם נראה שלא הצליח היצר הרע
להכשילו, אבל בזה ודאי הצליח, להביא את
האדם לידי ההעלמה יותר גדולה, שהלא העולם
הוא מלא העלמה ומלא זוהמא, והיצר הרע
מנסה להכניס את האדם למצב של העלמה,
שישכח מהעלמא דאתי, וכשאינו מתחדש בא
להעלמה גדולה זו, ומי יודע כמה רשתות פרש
היצר לרגליו על ידי העלמה זו, ועל דבר זה יש לנו
לבקש כמו שביקש דוד המלך ע"ה: "תוֹצִיאֵנִי
מִרְשֵׁת זֶה טָמְנוּ לִי כִּי אֶתָּה מַעֲוִי" (תהלים לא, ה).

אחד מהעניינים שהיה חלק ממהותו של
הגה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א, ואשר
הרבה להזהיר עליהם היה הענין של התחדשות.
ואיתא בספר שבחי הר"ן שמימי נעוריו ממש
היה ימים שבהם היה רבינו רבי נחמן מתחדש
כמה פעמים ביום, והיינו שכאשר ראה שעומעם
מעט התחדשותו בעבודת השם יתברך מיד חזר
ונתחדש, וכן היה כמה פעמים ביום.

**והעצה של התחדשות הוא עצה נפלאה,
ויש לאדם להתחדש לכל הפחות
פעם אחת ביום,** כדי להילחם כנגד
ההתחדשות של הצד השני, כי הרי שנות
האדם עוברים כסדר, וכמו שמספרים שפעם
אחת שאל הגה"ק מסאטמר זצ"ל ילד אחד
מה כוונת הפסוק: וְשָׁנִים יִסְעוּ" (במדבר ב, טז):

ובנוסף לכך כל עבודתו נבעה מתוך תמימות,
שגם לאחר שהשיג את כל ההשגות,
אף על פי כן עבד את השם יתברך מתוך
תמימות גדולה. ומסופר, כי כחצי שנה קודם
שנסע לאומן, כשכבר גילה כמעט כל הליקוטי
מוהר"ן וסיפר סיפורי מעשיות, מצאו (תלמידו
רבי נתן) את רבינו איך שהוא משיח את לבו
לפני השם יתברך שהוא רוצה להיות יהודי,
איך נהיים ליהודי!! ואמר הדברים מתוך
התחדשות עצומה ומתוך תמימות - כמי שלא
טעם עדיין טעם יהדות מימיו...

ויען הילד, השנים נוסעים, השנים עוברים
כסדר.

רבי נחמן עסק בעבודת ההתחדשות כל
ימיו, ואמר בסוף ימיו, שכבר הורגל
כל כך להתחדש, עד שלא רק דיבור אין
יוצא מפיו ללא התחדשות, אלא אפילו הבל
פיו אין יוצא ממנו ללא התחדשות, לפי
שהורגל להתחדש כסדר בעבודת הבורא...

ומשום זאת צריך האדם להתחדש כסדר
בעבודת השם יתברך, למלא כל
יום בתורה ובתפילה ובעבודה ולהתחדש
כסדר בעבודת השם יתברך...

הסכנה בדימוי עצמי שלילי

שהוא יצר לעצמו הוא מבין שעליו כל הזמן לדבר...

וכך זה גם בשאר העבירות...

ונמצא שהרבה מן העבירות שעושה האדם לא נובעים מתאוה או מדה רעה, אלא בגלל הסטיגמה שהוא יצר לעצמו...

ויותר מזה:

הסיבה העיקרית שבגללה נמנע האדם מלשוב בתשובה היא ה'סטיגמה'!

האדם התחיל כמה וכמה פעמים בעבודת ה' ולא הצליח להחזיק מעמד, ואז הוא יצר לעצמו סטיגמה של 'אדם לא יוצלח', וזה גורם לו שגם כאשר מעוררים אותו מן השמים לחזור בתשובה, הוא לא מוכן להצטרף למהלך... והוא נשאר תקוע במקומו...¹¹

ולכן, כל מי שחס על חייו ורוצה, מתי שהוא, לזכות למדרגות והשגות,

יהושע חש שכחותיו חזרו אליו והוא קם ממקומו בהתרגשות ויצא לבית המדרש. שם, במקומו הקבוע, הוא מצא את הרב יושב, כהרגלו, צמוד לדפי הגמרא.

הוא ניגש לרב וסיפר על השעה האחרונה שעברה עליו.

הרב הקשיב לו בהשתתפות, ואז פתח ואמר: אדם שיצר לעצמו סטיגמה שלילית, 'דימוי עצמי שלילי' - דומה לאדם שקשר את עצמו בחבל, ומסרב להשתחרר ממנו.

לדוגמא: אדם שהחליט לא לדבר לשון הרע, ולאחר מכן נכשל, באופן טבעי הרי הוא חש אכזבה... וכאשר האכזבות חוזרות על עצמן פעם אחר פעם, הרי הוא יוצר לעצמו 'סטיגמה' - אני כל הזמן מדבר לשון הרע.

ולכן, גם כשאין לו חשק לדבר לשון הרע, הוא ידבר, כי מצד הסטיגמה

מעין החכמה

ובענין זה סיפר הגאון הרב ישראל יעקב קלפהולץ זע"א (החזורים בתשובה - עמוד רה), וז"ל:

בין כסה לעשור יצא סוחר יהודי עם סחורתו למוסקבה. הדרך מכפרו אל העיר לא היתה רחוקה, והוא חשב שהוא יספיק לגמור את עסקיו במוסקבה במהירות ולשוב לביתו

11. אין אנו יודעים חשבונות שמים, מתי ראוי האדם שיעוררו אותו ומתי לא. אך כשמעוררים את האדם עליו לנצל את ההזדמנות ולא לפספס אותה.

ויותר מזה לפעמים ההזדמנות הזו היא ההזדמנות האחרונה.

משרתו של בעל המלון סיפר לאדונו בחרדה על האורח היהודי שלא מלאו לבו לגרשו בלילה אפל וסוער זה. בקללות וגידופים גירש בעל הפונדק את המשרת מחדרו, הריק אל קרבו כוס יי"ש גדולה ופנה בכעס רב אל חדרו של היהודי כדי להכותו ולגרשו בחרפה מביתו...

ליד החדר נעצר לשמע קול תפילה שנאמרה בניגון עצוב, מלווה בכבי ובאנחות שוברות לב. נדהם ונגרש עמד בעל האכסניא ולא העז לפתוח את הדלת ולהיכנס. זמן רב עמד כנטוע במקומו והאזין. קולו העצוב של היהודי ובכיו הרוטט ריגשוהו מאוד ולא ידע את נפשו מרוב מבוכה. כשהתאושש מעט, פתח את הדלת ושאל את היהודי בקול שקט ואדיב לסיבת בכיו.

השיב הסוחר ואמר: 'אשיח לפניך את מר לבבי, למרות שאיני בטוח שתבין את סיבת צערי. יהודי אנכי ואת אלקי השמים אני ירא. יום אחד בשנה נתן לנו אלקינו, יום אשר אנו מטהרים עצמנו לפניו. ביום זה עלינו לצום מערב עד ערב ולהתפלל לה' שיכפר לנו על חטאינו ויגזור את גזר דינו לטובה. היום הקדוש הזה הוא יום הכיפורים, יום תשובה וסליחה, יום בו עומדים כל היהודים מנער ועד זקן בבית הכנסת ושופכים את לבם בפני אביהם שבשמים. את כל העבירות שבין אדם למקום מכפר יום הכיפורים, בתנאי שחוזרים בתשובה בלב שלם. אפילו לכופרים באלקי ישראל סולח הקדוש ברוך הוא אם חוזרים הם בכל הלב. ועתה, ערב יום הכיפורים היום ואני כאן, לבד הרחק מבני משפחתי ועדתי. אם מחר לא יפסקו הגשמים לא אוכל להגיע למוסקבה, לא אוכל להתפלל בציבור בבית הכנסת ויהיה עלי להשאר כאן יחידי בין הגויים. לכן נשבר לבי בקרבי ובכיתי כל כך'. סיים היהודי את דבריו ודמעות ולגו מעיניו...

כל משפט שאמר הסוחר היהודי לבעל הפונדק כנס אל לבו כדקירת סכין, כל דיבור ודיבור

עוד לפני יום הכיפורים. אך לא כך היה. כבר אמר שלמה המלך החכם מכל אדם: "רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום" (משלי יט, כא), בשעה שיצא הסוחר מביתו היה מזג אויר נאה והנסיעה בדרכים היתה קלה ונוחה. לא עבר זמן רב, התקדרו השמים בעבים וגשם עז ניתן ארצה. במשך יומיים לא פסקו הגשמים מרדת והאדמה הפכה לבוצ. הסוסים התקשו בהליכתם ולא הצליחו למשוך אחריהם את העגלות טעונות המשא.

'ביום הכיפורים לא אהיה בביתי', הרהר היהודי בצער. 'הלואי ואצליח להגיע למוסקבה לפני היום הקדוש', ביקש בתחינה מאלקים. וכאילו משמים עיכבו אותו, הסוסים התנהלו בעצלתים ובליל התשיעי לתשרי עדיין היו רחוקים מהעיר. 'מי יודע מה חטאי ומה פשעי שעונש כבד כל כך נגזר עלי משמים', בכה היהודי בקול חנוק, והוגיע את מוחו במחשבות על חטאים שחטא ושכח לחזור עליהם בתשובה. 'יתכן שביום הקדוש אצטרך להיות כאן ביער לבדי הרחק ממקום ישוב', חלפה מחשבה מבהילה בראשו, כשלתפע נצנץ אור לעיניו כנראה מבית מלון שעל אם הדרך. בשארית כחותיהם הגיעו הסוחר ומלוויו אל הפונדק כדי ללון, להחליף כח ולהמשיך בבוקר למוסקבה.

בעל האכסניא היה צורר ישראל מפורסם, שלא נתן לשום יהודי לדרוך על סף ביתו. שנאה תהומית שונא את היהודים ואיש לא יודע את הסיבה לכך. אם נקלע לאכסניא יהודי שלא ידע על אכזריותו היה בעל הבית מתנפל עליו ומבזהו לעיני כל האורחים ומגרשו במכות נמרצות. הסוחר היהודי ידע על הצורך אך בחשיכה הגדולה, מתחת למבול מים שניתך עליו ובתוך בוך עמוק שלתוכו שקע, לא היתה לו אפשרות אחרת. כל דבר טוב יותר מלהשאר בחוץ - חשב היהודי - ונכנס לפונדק.

נדחק לקרן זווית, התעטף בטלית מראשו ועד כף רגלו וכך עמד כל זמן התפילה ולא זו מקומו. כשאמר החזן את תפילת 'כל נדרי' נשמעו אנחות קורעות לב ויבבות חנוקות מהמקום בו עמד. איש לא ראה את פניו, ורק הקרובים אליו שמעוהו בוכה בכי עצור כילד השופך את לבו לפני אביו. כך עמד עד סוף התפילה.

בבוקר מצאוהו המתפללים עומד במקומו ולא ידעו אם יצא מבית התפילה או נשאר ללון שם. כל היום עמד ולא זו, קולו לא נשמע ותנועה לא נראתה בכל גופו. המתפללים לא העזו לגשת אליו, זר היה להם, ואולי קיבל על עצמו להתענות גם תענית דיבור ביום הקדוש? גם במוצאי יום הכיפורים, אחרי תפילת מעריב נשאר עומד נשען על הקיר ללא תנועה. ניגשו אליו היהודים, הסירו את טליתו ולעיניהם הנדהמות התגלה המתפלל המוזר ללא רוח חיים. ניסו לערור ולהחיותו אך לשוא היה עמלם, נפשו יצאה זמן רב לפני סופה של התפילה.

חקרו היהודים על זהותו של הנפטר ונדע להם מפי הסוחר היהודי שלן בבית המלון והצליח להגיע למוסקבה לפני כניסת היום הקדוש, שזה הוא בעל האכסניא המפורסם בשנאתו ליהודים. ועדיין לא נחה דעתם של היהודים כי סברו שאין ספק כי נשמתו מיוחדת היתה. הוסיפו לחקור עד שנודע להם עברו של האישי. בילדותו, כך סופר, נגזל מבית הוריו וגדל בבית כומר שונא ישראל. תפילתו של הסוחר היהודי בביתו עוררה את נשמתו, נשמת היהודי, ויסורי חרטה יסרוהו. ביום הכיפורים חזר בתשובה ומרוב צער נשבר לבו בקרבו ונשמתו יצאה ביום הקדוש בקדושה ובטהרה בתוך קהל ישראל ומיתתו היתה כפרתו.

אחרי יום הכיפורים, חזר הסוחר לביתו דרך אותו פונדק וראה גל אפר במקום בו עמד הפונדק. מפי עוברים ושבים

נפל עליו כרעם משמים והוא עמד נרעש ונפחד. זכרונות ימי נעוריו עלו בראשו. שעה ארוכה עמד שקוע בזכרונות ובהזיות מימים שעברו. ואחר כך, כניעור מחלום בלהות, שאל: 'האם יש ליהודים בית כנסת במוסקבה? הלא אסור להם לגור שם'. 'שמעתי שיש בית כנסת בעיר, לא גדול אך יהודים מתאספים ומתפללים שם', ענה הסוחר ורק אחרי שיצאו המילים מפיו נבהל שמא הביא שואה על היהודים בספרו על כך לשונא היהודים שעלול להשתמש בדיעה זו כדי להרע ליהודים. אך את הנעשה אין להשיב, בעל הפונדק שמע, לא אמר מאומה וחזר לחדרו.

בבוקר השכים הפונדקי וראה שהגשם פסק והעננים התפזרו. מיד קרא למשרתו וציוה עליו לאסור את מרכבתו ולצאת אתו למוסקבה. בצהרי היום הגיעו לעיר. נכנסו לאכסניא שהכירו את בעליה, פרקו את חפציהם ונחו מעט. אחרי הצהרים אמר הפונדקי למשרתו שעליו לסדר עסקים בעיר ויתעכב זמן מה. ואם לא יחזור עד הערב, הוסיף ואמר, ישוב המשרת לבדו לביתו. אחר נפרד בעל הפונדק ממשרתו בלבביות כאילו לדרך רחוקה הוא יוצא, והלך לחפש בית תפילה יהודי.

בחצר הפנימית של בית חומה ישן מצא את אשר חיפש. מבעד לדלת הפתוחה ראה שני יהודים יושבים ליד השולחן וספרי קודש פתוחים לפניהם. על שאלתו היכן יוכל לקנות תשמישי קדושה של יהודים. השיבו לו שאין בעיר זו אפשרות לקנותם, אך אם יגיד במה חפצו יתנו לו. טלית ומחזור ביקש בעל הפונדק וכשניתן לו מבוקשו ורצה לשלם, סירבו היהודים לקבל ממנו כסף באומנם שתשמישי קדושה מוכנים ומיועדים לכל יהודי שחפץ בהם - היום.

עם שקיעת החמה נכנס היהודי לבית התפילה, הקטן שהיה מלא מפה לפה במתפללים,

יהושע חש שהרב חודר עמוק עמוק לתוך מעמקי נפשו ובוחן אותו...

הדבר הראשון שעליו לעשות הוא לנתץ את הדימוי השלילי שיצר לעצמו...

הרב פתח בקול נמוך וצופן סוד: יהושע, ברצוני לגלות לך סוד גדול, וזהו...

הרב הביט בתוך אישוני עיניו של יהושע ושתק...

סוכה בחודש אדר...

למשוך על עצמנו את קדושת חג הסוכות!

כתב הגה"ק רבי אהרן ראטה זיע"א, ז"ל:12

'אני לא מבין' - אמר יהושע - 'מה הקשר בין דימוי עצמי לחג הסוכות?'

'היה רגיל בפי קודש קדשים הרה"ק שר שלום מבעלז זצ"ל, שיש בכל יום קדושת כל המועדים, ואם זוכה אפשר להרגישן!'

והרב פתח והסביר:

אחד מהדברים המבוארים בתורת הקבלה הוא ענין 'שמות הקודש' (שמות הקודש הם כינוים לפעולות של הקב"ה) ומבואר שם שלכל עולם ובחינה יש שם המאיר ומחיה אותו.

ואגלה לך שכאשר אדם זוכה לגאול את נפשו מהסטיגמה השלילית שיצר לעצמו, וליצור לעצמו סטיגמה חדשה... סטיגמה של 'עושה ומצליח' (ברוחניות) אזי הוא מושך על עצמו את קדושת חג הסוכות, והשכינה העליונה שורה עליו כפי שהיא שורה בימי חג הסוכות...

ולמשל השם אהו"ה (שעולה בגימטריא 17) מאיר ב'דעת'. ובמאמר מוסגר:

ולכן גם עתה, אפילו שאנו נמצאים כעת בחודש אדר, אנו יכולים

זו גם הסיבה שכינו את רבינו ישראל בשם: 'הבעל שם טוב',¹³ כי אצל רבי

מעין החכמה

התקבלה בשמים, תהא נשמתו צרורה בצרור החיים'.

שמע על השריפה הגדולה שפרצה ביום הכיפורים ובה מצאו את מותם אשתו וילדיו של בעל האכסניא וכל רכושו עלה באש.

12. טהרת הקודש (מאמר מקוה ישראל - פרק א).

את כל הסיפור המופלא סיפר הסוחר לרב עירו שאמר: 'גדולה תשובה שמגעת עד

13. הבעל שם טוב הקדוש זכה והקב"ה בחר בו לתקן את הדעת של עם ישראל.

כסא הכבוד והיא מקרבת רחוקים. השריפה הגדולה מוכיחה שתשובתו של בעל הפונדק

במהלך הגלות הארוכה והמרה נפגמו כמה וכמה דברים בסיסיים ויסודיים

אמר הקב"ה: לאבדן אי אפשר! אלא יעשו כולן אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו. לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם: 'ולקחתם לכם'.

מדברי המדרש הללו נמצינו למדים שארבעת המינים שנצטוונו ליטול בחג הסוכות רומזים לארבע מדרגות רוחניות שיש בעם ישראל, החל מהצדיקים הגדולים שיש בהם גם תורה מפוארת וגם מעשים טובים לרוב, וכלה בעמך ישראל אשר לעת עתה טרם זכו להתקרב לדרך התורה, ואין בהם לא תורה ולא מעשים טובים.

ה'אתרוג' מכוון כנגד הצדיקים. לכן מקפידים באופן מיוחד על נקיות האתרוג מכל רושם כל שהוא או בליטה, ומבקשים אחר אתרוג יפה ומפואר בתכלית היופי וההידור, כדי לרמוז שעל הצדיק מוטלת החובה להיות שלם בכל מעשיו בתכלית השלימות, אסור באופן מוחלט שימצא בו חליה שום רושם, ולו הקטן ביותר, של חטא, ונשמתו צריכה להיות נקיה באופן מושלם.

לכן הגם שכל ארבעת המינים ניטלים יחד, בכל זאת את הלולב, ההדס והערבה אנו אוגדים יחדיו ממש, ואילו האתרוג אף שניטל עמהם בשעת קיום המצוה אינו אגוד עמהם ממש, אלא נפרד לעצמו.

ונרמז בזה אשר הצדיק המשול לאתרוג, הגם שצריך הוא לרדת אל העם ולהתאחד עמהם על מנת לקרבם לה', אף על פי כן אסור לו להיות מאוגד עמהם בכל ענייניהם, אלא רק בדברי מצוה וקדושה, ואילו בשאר העניינים צריך הוא להיות נבדל ומרומם מהם, ורק אז יצליח באמת להשפיע עליהם מאור קדושתו.

מאוד בתולדות עם ישראל, והם סיכנו את עתיד קיומו של עמנו הנבחר, עד שבא הבעל שם טוב ותיקן אותם.

ואחד מהדברים העיקריים שאותם תיקן הבעל שם טוב היתה מצות 'אהבת ישראל'. עד תקופתו לא היו בקיאים בגדר מצוה זו כראוי, והוא ביאר אותה באר היטב, ובפרט את גודל האהבה שאנו צריכים לחוש לאותם יהודים המקוטלגים כ'ערבה'.

וכך אמר אבא מארי עט"ר רבינו יורם מיכאל אברגיל זיע"א (אמרי נועם - מועדים, סוכות מאמר ד), וז"ל:

בחג סוכות נצטוונו ליטול את ארבעת המינים: אתרוג, לולב, הדס וערבה, כמו שנאמר: 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים" (ויקרא כג, מ). וזה לשון חז"ל בילקוט שמעוני (ויקרא רמז תרנא):

'פרי עץ הדר' - אלו ישראל, מה אתרוג זה יש בו ריח ויש בו אוכל, כך ישראל יש בהן בני אדם שהן בעלי תורה ובעלי מעשים טובים.

'כפות תמרים' - אלו ישראל, מה תמרה זו יש בה אוכל ואין בה ריח, כך ישראל יש בהן בעלי תורה ואין בהן מעשים טובים.

'וענף עץ עבות' - אלו ישראל, מה הדס הזה יש בו ריח ואין בו אוכל, כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בידיהם מעשים טובים ואין בהן תורה.

'וערבי נחל' - אלו ישראל, מה ערבה זו אין בה לא טעם ולא ריח, כך ישראל יש בהן בני אדם שאינם לא בעלי תורה ולא בעלי מעשים.

שכרם של המחזיקים ביד לומדי התורה לא פחות משכרם של לומדי התורה בעצמם.

ואמרו חז"ל (סנהדרין קג:) על מיכה שבנה פסל לעבודה זרה והיה מקריב לפניו קרבנות על גבי המזבח, והיה עשן המערכה ועשן פסל מיכה מתערבין זה בזה, וביקשו מלאכי השרת לדוחפו. אמר להם הקב"ה: 'הניחו לו! שפיתו מצויה לעוברי דרכים'. והיינו שאף על פי שמיכה כל כך הרשיע והחטיא את הרבים בעוון עבודה זרה, בכל זאת לא הרשה הקב"ה למלאכי השרת להזיק לו, מפני שהיתה דלתו פתוחה לארח ולהאכיל את כל העוברים והשבים, ומכיון שהיו בידי מעשים טובים לרוב לכן הקב"ה הגין עליו.

וה'ערבה' מכוונת כנגד אלו שכל כך התרחקו מן הקדושה עד שאין בידם לא תורה ולא מעשים טובים והם נקראים רשעים. אך הלא לימדונו חז"ל (סנהדרין מד.): 'ישראל, אף על פי שחטא - ישראל הוא', והיינו משום שבפנימיות לבבו של כל אחד ואחד מישראל באשר הוא ישנו ניצוץ קדוש וטהור שקשור בבורא בחבלי עבותות האהבה. וגם אם ירבה האדם לחטוא ולפשוט ח"ו, יש בכח חטאיו הרבים לפגום ולטמא רק את חיצוניות נשמתו בלבד, אך לא את הנקודה הפנימית שבלבו, כי לשם אין מגיע רושם החטא כלל, ולעולם היא שלימה בקדושתה וטהרתה.

ועל שם נקודה פנימית טהורה זו שבלבו של כל בר ישראל נאמר: 'ועמך כולם צדיקים' (ישעיה ס, כא), והיינו שאף על פי שמצד מעשיו החיצוניים של האדם לא נראה כלל שניתן לקרותו צדיק, אולם מצד הנקודה הפנימית הטהורה שבלבו שלא חטאה מעולם בוודאי ניתן לקרותו צדיק.

וזהו שרמזו חז"ל (עירובין כא:). באומרם ששלמה המלך תיקן 'עירובין ונטילת ידים' - לרמוז לכל מנהיג בישראל שמצד אחד עליו להיות מעורב עם הבריות, אולם זהו אך ורק לדבר מצוה, ואילו בשאר העניינים עליו לנהוג בבחינת 'נטילת ידים' - מלשון 'וינטלם וינשאם' (ישעיה סג, ט. וראה בא"ח - שנה ראשונה, פרשת שמיני אות 1) - כלומר שיהיה מרום ומנושא מהם, ודוקא אז יוכל להשפיע עליהם לטובה ולקרבתם להקב"ה, ויתקיים בו מה שאמרה השכינה על שלמה כשתיקן תקנות אלו: "בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני" (משלי כג, טו).

הלולב וההדס מכוונים כנגד הבינוניים שבעם ישראל (וכמובן אין הכוונה לבינוני של התניא אלא הכוונה היא לבינוניים במובן השגותי) אשר מצד אחד יש בהם הרבה טוב, אך מצד שני הם עדיין רחוקים מן השלימות - ישנם כאלה שיש בהם הרבה תורה אך אין בהם מעשים טובים, וישנם כאלה שיש בהם הרבה מעשים טובים אך אין בהם תורה.

מכל מקום יש לדעת שמעלתם של אלו שיש בהם מעשים טובים אף שאין בהם תורה גדולה מזו של אלו שיש בהם תורה אך אין בהם מעשים טובים, שהרי על מי שאומר שאין לו אלא תורה ואינו חפץ במעשים טובים אמרו חז"ל (יבמות קט:). שאפילו תורה אין לו, ולא יקבל שכר על לימודו.

ואילו על מי שיש בידו מעשים טובים ומרבה לתת צדקה ולתמוך ביד עמלי תורה, הגם שהוא בעצמו אינו לומד תורה כלל, אמרו חז"ל במדרש (ויקרא רבה, פרשה כה - אות ב): 'עתיד הקב"ה לעשות צל וחופות לבעלי המצוות אצל בני תורה בגן עדן', ולומד זאת המדרש ממה שנאמר: "כי בצל החכמה בצל הכסף" (קהלת ז, יב). וגדול

פעם קרא הגה"ק רבינו המגיד ממעזריטש זיע"א לתלמידו הדגול הגה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א ואמר לו: 'השמעת מלך (היינו קיצור שמו 'אלימלך') מה אומרים כעת במתיבתא דרקיעא? אומרים שם כעת, שיש לאהוב את הרשע הגדול ביותר שבישראל ממש כמו שאוהבים את הצדיק הגדול ביותר שבישראל, והלואי שנאהב את הצדיק הגדול ביותר שבישראל כמו שה' יתברך אוהב את הרשע הגדול ביותר שבישראל'.

לכן מצוה אותנו התורה הקדושה לאגוד את כל ארבעת המינים ביחד, הצדיק הגמור עם הרשע הגמור, ולקדש על ידיהם את שמו של הקב"ה בעשיית המצוה, כדי לרמוז לנו שעלינו להתאחד עם כל עם ישראל ולאהוב ולקרב כל אחד מישראל ללא יוצא מן הכלל, ולהכיר בכך שבאמת בכל אחד ואחד מישראל, ואף השפל ביותר בדרגתו הרוחנית ובמעשיו, ישנה קדושה נפלאה, ושמו של הבורא יתברך מתקדש על ידו.

ומסיים המדרש שבו פתחנו:

ואם עשיתם כך - אותה שעה אני מתעלה, הדא הוא זכתיב: "הבונה בשמים מעלותיו" (עמוס ט, ו), ואימתי הוא מתעלה - כשהו עושין אגודה אחת, שנאמר: "ואגודתו על ארץ יסדה" (שם).

והיינו שעל ידי אחדותם של עם ישראל ואהבתם זה לזה מתרומם ומתקדש שמו של הקב"ה, ונעשה נחת רוח לפניו במדה שאין כדוגמתה, ובכך תלויה ברכתם של עם ישראל, כאומרנו בתפילה: 'וברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך', והיינו שרק כאשר 'כולנו כאחד' באהבה ואחדות זה עם זה, רק אז יתקיים בנו 'וברכנו אבינו'.

לאמיתו של דבר כל יהודי מאמין בה' יתברך באמונה שלימה, ואף מוכן למסור את נפשו על כך, כפי שכותב האדמו"ר הזקן בתניא קדישא (ליקוטי אמרים - פרק יח): **'אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב, וסובלים עינויים קשים שלא לכפור בה' אחד'.**

כל יהודי אוהב את הקב"ה מעומק לבו וחפץ לדבוק בו ובתורתו, אלא שיצרו הרע מבלבל ומטעה אותו, ומכניס בלבו רוח שטות (סוטה ג.) ומפתה אותו לעבור על רצון הבורא, אך אין זה רצונו האמיתי כלל וכלל.

וזוהי בחינת: "ברוב עם הדרת מלך" (משלי יד, כח), והיינו כי 'עם' הוא מלשון 'גחלים עוממות', כלומר גחלים שכלפי חוץ נראה שהן כבדות אך באמת בפנימיותן הן עדיין בוערות, ועל ידי נפיחת רוח עליהן מיד הן מתלקחות ובוערות. וכמו כן ממש אף היהודי הפשוט ביותר שבישראל הגם שכלפי חוץ נראה שרוחניותו כבויה, ואין בו לא תורה ולא מעשים טובים (בבחינת ערבה כ"ט), הרי שבפנימיותו יוקדת אש של אמונה תמימה בה' יתברך, וכל שצריך הוא לנפוח בו רוח של חיים ולגלותה, ולכן גם מיהודים אלו יש להקב"ה רוב פאר והדר.

לכן גם אותם יהודים שנמשלו לערבה הינם חביבים ביותר לפני ה' יתברך, ונרמז הדבר בשמה - 'ערבה', שהוא מלשון עריבות ונעימות, על דרך לשון הפסוק: "וְעֶרְבָהּ לַה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמניות" (מלאכי ג, ז), והיינו שאף היהודי הרחוק ביותר מדרך הקדושה הינו ערב ונעים לפני הקב"ה, וכמו שאמר מורינו הבעל שם טוב הקדוש שכל יהודי, גם הרחוק ביותר מדרך הקדושה, הינו אהוב ויקר לפני הקב"ה כבן יחיד הנולד להוריו לאחר מאה שנות צפיה.

פרשת האזינו - סוכות - בצלם אלקים ברא אותו

ישראל האיר השם הזה אהו"ה, והיתה לו בחינה מסוימת של בעלות עליו - בעל על השם 'טוב' (בגימטריא אהו"ה).

והנה, בעולם התשובה מאיר השם אהי"ה. וגם בסוכה מאיר השם אהי"ה.¹⁴ וזה הוא נקודת הקשר. ונתחיל מההתחלה...

בצלם אלקים ברא אותו

ביום הששי של הבריאה ברא הקב"ה את האדם, וכמו שנאמר: **וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצַלְם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם** (בראשית א, כז).

בשעה שלמד הגה"ק רבי קלונימוס קלמן אפשטיין זיע"א את דברי רש"י הללו, העיר שלש הערות:¹⁵

א. רש"י כתב שאדם הראשון נברא בידים, וצריך להבין בשביל מה הוא היה צריך לכתוב לנו את זה? מה מוסיפה לנו הידיעה הזו?

ב. התורה הקדושה כתבה: **בְּצַלְם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ**, ומשמע שהאדם נברא בצלם אלקים, ואילו רש"י פירש בלשון עתיד: 'צלם המתקון לו' - ומשמע שבשעת הבריאה הוא לא קיבל את הצלם. וצריך להבין מדוע רש"י שינה?

ופירש רש"י:

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם - ... הכל נברא במאמר (בדיבור), והוא (האדם) נברא בידים, שנאמר: **וַיִּתְּשֵׁת עָלָי כַּפֹּכָה** (תהלים קלט, ה)...

בְּצַלְם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ - פירש לך שאותו צלם המתקון לו צלם דיוקן יוצרו הוא... וראה שם מה שהמשיך רש"י ופירש.

מעין החכמה

בקרע יכוין לשם קני"ו הבי' - אלף הה יוד הי.
במזרח יכוין לשם קמ"ג - אלף הא יוד הא.
בצפון יכוין קמ"ז - אלף הי"א יו"ד הי"ה.
במערב יכוין קנ"ב - אלף הא יוד הי. (נ"א קנ"א - אלף הה יוד הה).

14. וזה לשון הפרי עץ חיים (שער חג הסוכות - פרק א):

למהר"י ז"ל - סוד הסוכה (סוד ששה שמות אהי"ה במילוי), צריך לכוין בשם אהי"ה דיודיין - אלף הי יוד הי - לצד **זרום**.

15. מאור ושמש (בראשית ד"ה ויברא אלקים את האדם!).

והסכך יכוין לשם קני"ו - אלף הי יוד הה.

פרשת האזינו - סוכות - התכלית - צלם אלקים!

מחשבה תפיסא ביה כלל. ואין להעריך אליו שום דמות, כמאמר הכתוב: "וְאֵל־מִי תִדְמִיּוּן אֵל וּמִהֲדַדְמוֹת תִּעְצְרוּ לוֹ" (ישעיה מ, יח)?

ג. ובכלל איך אפשר לפרש 'צלם אלקים' - צלם דיוקן יוצרו הוא? איך יעלה על הדעת לדמות הצורה ליוצרה אשר עצמותו יתברך שמו לית

התכלית - צלם אלקים!

בשנת 2238 לבריאת העולם, הגיעו עקב ובניו למצרים והתיישבו במחוז גושן. שם, בגושן, הם הקימו לעצמם חיי קהילה מסודרים, למדו תורה והתפרנסו. רובם היו עשירים גדולים מאוד, ובעלי ממון רב.

היהודים בגושן חיו חיים טובים ושלוים, חיים מלאי אור ושמחה, חיי קדושה וטהרה...

והמצריים קינאו בהם. קינאו באושר הנסוך עליהם...

והנה הגיע הזמן שבו היה צריך להתחיל השעבוד. אבל איך אפשר? איך אפשר לקחת אנשים עם נפש בת חורין, חכמים, נבונים, בעלי עמדה וכח - ולהפוך אותם לעבדים?

והתשובה פשוטה מאוד, לגרום לכח ההתחדשות שבהם למאוס בחיי הקדושה והטהרה שלהם, ולהשתוקק להתחדשות של כחות הטומאה...

ומבית המלוכה יצאה הודעה רשמית: 'בואו להיות חלק מהמפכה

המשיך המאור ושמש וכתב:

הנה עצמותו יתברך שמו לית מחשבה תפיסא ביה כלל, **וכשעלה במחשבתו יתברך שמו** לברוא את העולם היה עיקר כוונת הבריאה שיכירו מלכותו יתברך שמו.

ועליית המחשבה הזו מכונה בשם אהי"ה - שכן עלה במחשבה לפניו 'אברא את העולם ואהיה מלך עליהם'... ונמצא שבשם הזה כלולה כל תוכנית הבריאה וסודותיה...

והנה לשם אהי"ה ישנם כמה מילויים, וכאשר הוא במילוי יוד"ין (כזה: אלף הי יוד הי) הרי הוא בגימטריא 'צלם' (עם הכולל).

וכוונת הכתוב: וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצַלְם אֱלֹקִים, היא, שהקב"ה ברא את האדם בצורה כזו שתהיה לו אפשרות ויכולת להמשיך על עצמו את כל האורות והמוחין הגנוזים והכלולים בתוך שם אהי"ה.

ונרחיב יותר:

גמרא! אז למה אתם רצים כמו משוגעים להיות פועלי בנין?

ועם ישראל התפלאו: מה קרה לכם בני לוי?! הכסף שיש לנו הוא טפל וחסר צבע, ללא טעם וריח. הוא כבר כסף ישן... אבל, שם, אצל פרעה, משלמים בזהב נוצץ ומבריק! אתם לא מזהים את האושר והשמחה הטמונה בהצעה הזו?...

כבר עכשיו, לפני ששילמו לנו, אנחנו מרגישים את החוויה המסעירה המצפה לנו, והדם שלנו מבעבע ברתיחה של אלפי מעלות... לתפוס את האושר המחכה לנו...

והסוף המר ידוע: לטומאה אין מה להציע! וכל ההולך אחריה נופל לעצבות ומרירות, דכאונות וחרדות... (וה' יצילנו מההתחדשות של יצר הרע)...

הגילוי הראשון במצרים...

משה רבינו הקשיב, שמע, ושאל: באיזה אופן תהיה הגאולה? איך אצליח להוציא אותם מתחת ידיו של פרעה הרשע?

והקב"ה השיב: הגאולה תהיה על ידי שיתגלה בתוך לבם שם אה"ה... ועליך, משה, מוטל לגלות בתוך לבם את השם הזה - שם אה"ה... **ומשה** קיבל את התפקיד ויצא לדרך...

החדשה... פרעה מלך מצרים החליט להקים במצרים שתי ערים חדשות, יפות ומפוארות, שבהן תהיה איכות חיים טובה ומשופרת...

והאיכות חיים מתחילה מעכשיו! כל מי שיתגייס לבניית הערים יזכה לשכר גבוה מאוד, ובנוסף התשלום ינתן במטבעות זהב'...

השמועה רצה כאש בקוצים, וכל עם ישראל רצו להירשם...

היחידים שנשארו שפויים בדעתם היו בני לוי. והם ניגשו לעם ישראל ותמהו: יש לכם כל מה שאתם רוצים, כסף מזומן, עדרי צאן, בגדים ותכשיטים. ובנוסף, בכל יום ויום אתם זוכים לטעום בתפילה טעם חדש! בכל יום אתם זוכים להתענג מחדש מדף

שנים ארוכות ומרות עברו על ישראל תחת 'המגף' המצרי... עד שהגיע ט"ו בניסן (שלעתיד הוא יקבע כליל הסדר) שנת 2447 לבריאת העולם...

באותו יום הגיע משה רבינו אל "הַר הָאֱלֹקִים חֲרֵבָה" (שמות ג, א). ושם התגלה אליו הקדוש ברוך הוא מתוך הסנה, וציוה אותו: לך גאל את עם ישראל!

פרשת האזינו - סוכות - הארת חג הסוכות

נו, נו, אביון ומסכן.

ונרחיב:

והשלב הראשון של הגאולה היה להאיר את עיניהם ולבם, ולגרום להם להבין שאין לטומאה מה להציע! וכל ההולך אחריה נופל לעצבות ומרירות, דכאונות וחרדות...

והשלב השני היה לגרום להם לרצות ולהתחדש... התחדשות רוחנית.

ובחכמה המופלא שהקב"ה חנן את משה, הוא הצליח לגרום להם רצון להתחדש... ובכך האיר בלבם הארה משם אהי"ה, ומשם, הדרך לגאולה היתה קצרה...

כבר ביארנו שהשעבוד החל בגלל שעם ישראל נפלו מההתחדשות שבקדושה אל ההתחדשות שבטומאה.

אדם הנופל להתחדשות שבטומאה מכונה בשם 'אביון'. כי אביון פירושו אדם התאב לכל ענייני העולם הזה - כל תענוגות העולם חשובים מאוד בעיניו, וממילא ממלאים הם את כל עולמו. והוא רץ אחריהם בכיסופי לבו, וברצונותיו. וכאשר הוא מצליח להשיג אותם הרי הוא מסתער עליהם בשכרון חושים... ואז, להפתעתו, הוא מגלה שהוא לא השיג כלום! לא סיפוק ולא שמחה... כלום!

הארת חג הסוכות...

והסטיגמה הזו היא המונעת ממנו כל אפשרות להשתנות, להתקדם ולהשתפר...¹⁶

והנה כאשר מגיע חודש תשרי, זוכה האדם לעמוד מול בורא עולם פנים בפנים, והקב"ה רוחץ ומטהר אותו...

במשך כל ימות השנה האדם מתחיל ונסוג, מנסה ונכשל, מתרומם ונופל... ונסיון מצטרף לנסיון, וחוויה מתאחדת עם חוויה, עד שבסופו של דבר הוא יוצר לעצמו 'סטיגמה' - מין דמות מצוירת, שהיא בעצם דמותו שלו (כמובן, בדמיונו הכוזב)...

מעין החכמה

מהמציאות, לטמון את הראש בחול ולומר 'שלום עליך נפשי... אלא אדרבה - לפום גמלא שיחנאי' (ככל שהגמל חזק יותר, מעמיסים עליו יותר!), וככל שעתידו של אדם גדול ורחב יותר, צפוי הלה לנסיונות גדולים ועצומים יותר, והחכמה היא לדעת ולהתמודד עם הנסיונות הבאים, ולצפות ולייחל לישועת ה' יתברך.

16. ובעודנו בענין הזה ברצוננו לכתוב כמה מילים חשובות:

עלינו לדעת, החיים מלאי נסיונות! אדם אינו בוחר את הנסיונות, אלא נבחר אל הנסיונות! ובני זוג החפצים שבתם יהיה משכן לשכינה הקדושה, עליהם לדעת שאסור לברוח מהתמודדויות, אסור לברוח

עוד נסיון שיועיל לו ולאחרים בעתיד. כמשל עולם העסקים, שם אומרים - 'מוניטין שוה כסף'. כלומר עסק בן חמש שנים העומד למכירה אינו דומה לעסק בן חמשים שנה המוצע למכירה, למוניטין יש משמעות רבה מאוד.

כך גם לגבי הנפש - כל נסיון מקנה לה מוניטין, שלימות מסויימת שאותה לא ניתן לקחת ממנו לעולם.

שימו לב אל הנשמה...

לאהוב ילד אין פירושו רק בחיבוקים ונשיקות, אלא העיקר הוא לתת מענה לצרכי

נפשו שהם חשובים יותר מצרכי גופו. דאגת הורה למיטה טובה ולכרית נוחה, לאוכל חם ולמקלחת נעימה, צריכה להמשיך ואף יותר מכך לתנאי נפשו, ולגדילה וההתפתחות הנכונה. צריך להרגיש אותם ומתוך כך גם להבין אותם. יש ילדים שהם חכמים מאוד, יש מהם שנולדו חריפי שכל יותר מההורים שלהם, לכן צריך להיות רגישים, עדינים וזהירים.

ילד שעושה טעות, לדוגמא: חלילה לקח עפרון מקלמר חברו, זה בוודאי מעשה לא טוב, אולי אפילו חמור... כשהורה ניגש להוכיח אותו, עליו להיזהר מאוד במילים שהוא אומר, אם יקרא לו 'גנב', יפגע בתדמית האישית שלו וידיבק לו סטיגמה - אני גנב! אל תתפלא שמחר מעפרון זה כבר יהפוך להיות אופניים ומחרתים זה יהיה רכב מפואר...

מוטל עלינו להוקיע את המעשה החמור אך לא את הילד המתוק והקדוש שמעד, והיינו, לייחס את הגערה למעשה עצמו, ולהסביר שמעשה הגניבה הוא חמור מאוד ואסור לקחת או לנגוע במה שלא שלנו. אבל לא לייחס את זה למהות של הילד בכך שאומרים לו שהוא גנב. הוא רק לא שלט ביצרו, כמו נהג

וידיעה זו חסרה להרבה הורים בנוגע לילדיהם, ולכן כאשר הם רואים שבנם שרוי בנסיון, במקום לעזור לו להתמודד אתו ולהצליח, הם מנסים להבריח אותו מהנסיון, והתוצאה: איומה ונוראה! וזאת עלינו לזכור: אנחנו לא יכולים לקחת את הנסיונות לילדים, אנחנו יכולים להקנות להם כלים להתמודד עם הנסיון!...

לפעמים קורה ובין הילד למחנך הכיתה מתנהלת 'מלחמה קרה' מעייפת ומתישה... וכשההורים שומעים מה הילד שלהם סובל, מתפללים: יהי רצון שהילד שלנו יצא שפוי מהשנה הזאת!...

ואז, הם 'מוצאים' פתרון, ומעבירים את הילד בית ספר... טיפשים!

א. מי מבטיח שבמקום השני יהיה יותר טוב!?

ב. גם אם הבעיה הזו תיפטר, מי מבטיח שלא יבוא נסיון או צרור של נסיונות קשים מהראשונים!?

אקסיומה: מנסיונות לא בורחים, עם נסיונות מתמודדים, מתפללים, בוטחים באל אחד, כובשים ומצליחים!

חשוב לדעת: ילדים שנועדו לגדולות - כבר משחר ילדותם נדרשים הם לעמוד בנסיונות רבים, קשים ואולי אף מאיימים, אבל ה' יתברך לא יעזבם, שכן מטרת הנסיונות היא מעין הכשרה מקצועית למילוי תפקידם בעולם הזה למען כלל ישראל.

ולכן, תפקיד ההורים להקנות לילדיהם כלים רחבים ככל האפשר, אך בשום אופן לא להתמודד במקומם.

ועל אף הקשיים עלינו לדעת כי ילד שהתמודד מול בעיה והצליח, ההתמודדות הזאת לא תחזור יותר לעולם! הוא קנה קנין. בכל נסיון בו הוא מצליח לעמוד, הוא עולה עוד מדרגה ורוכש

ובמוצאי יום הכיפורים האדם מרגיש נקי וזך כביום היוולדו, וכל הסטיגמות שהוא יצר לעצמו במשך השנה נמחקים באבחת חרב...

ומכיון שכך מתעוררים בלבו רצונות וכיסופים חדשים: כל העבירות נמחקו לי! פתחתי דף חדש! מעתה אני אהיה טוב יותר, מעתה אני אעבוד את בוראי באמת, במסירות נפש וביחודים...

ואז מגיע חג הסוכות. חג שמלא במצוות חדשות ויחודיות, הלב פועם בנטילת הלולב,¹⁸ שר ורוקד בישיבה בסוכה...

וכתב הגה"צ רבי חיים וואלקין זיע"א, וז"ל:¹⁷

כאשר האדם עובר עבירה הרי היא מחוברת אליו וקשורה עמו בנאמנות ככלב, לא תעזבהו ולא תרפה הימנו...

כך הם פני הדברים עד יום הכיפורים, שכן ביום זה עומד הוא הקב"ה, כביכול, כשסכין בידו, ובאבחה אחת מנתק הוא ומבתק את כל קשרי העבירות הקשורות בנו. מסיר ומנפנף את אדי החטא האופפים אותנו. כשכל זאת, מתוך 'אהבה רבה ושמחה'...

מעין החכמה

של אחר. חייב ללמוד להכיל אותם, להבין לנפשם, להעצים מעשיהם, להעריך ולהוקיר כל התקדמות, להוליד בהם חשק, זו העבודה העיקרית שלנו, זה רצון ה', ועלינו לשים אותה בראש מעיינינו, ולפניו נעבוד תמיד.

17. דעת חיים - אלול, ימים נוראים (עמוד רמז).

18. ואם כבר האדם מקבל על עצמו להתחדש, כדאי שישים על לבו להתחדש בבין אדם לחברו, להטיב ככל אשר יוכל ולהיזהר מלגרור חלישות דעת חלילה!

ובענין זה סיפר הגה"צ רבי יצחק זילברשטיין שליט"א (עלינו לשבח, במדבר - עמוד תמוז), וז"ל:

אחד הסיפורים הלא ידועים על מרן החפץ חיים זצ"ל מתאר את הנהגתו בחג הסוכות בשנות מלחמת העולם הראשונה.

שסטה מן הדרך לשוליים - מיז צופרים לו הנהגים שלידו ומעוררים אותו לשוב אל המסלול.

יש ילדים שסובלים, לכאורה, מבעיות של קשב וריכוז, הנובעים בדרך כלל מקצרים במוח, והנה, אם תבחן את רמת היכולת השכלית של הילד לעומק, תגלה שמוחם חזק ובריא להפליא, אלא שבגלל הסטיגמות שהדביקו לו ההורים מגיל צעיר, בגלל ההערות והעיקצות, הגערות וההתראות בלי חשבון... הם צמצמו, כיווצו, אטמו וסתמו את כל כלי החשיבה שלו, וגרמו לנפשו להיות מכווצת, מאויימת ומפוחדת גם מקול ציפור, ופשוט שאינם בעלי בעיות קשב וריכוז אלא בעלי נפש מכווצת, מפוחדת ומאויימת...

ולכן הדבר החשוב ביותר הוא לעודד ולשבח ולרומם את הילד היקר. אם הוא קיבל מאה במבחן זה לא מובן מאליו, הוא התייגע על זה. יש ילד ששבעים שלו זה כמו שבע מאות

ולכן בחג הסוכות מאיר שם אהי"ה!
נכון, אתם צודקים! עוד לא ביארנו מה
הקשר בין ההתחדשות לשם אהי"ה...

חג הסוכות הוא חג מיוחד, חג המלא
בכיסופים וגעגועים, חג המלא
בהתחדשות...

'אהי"ה' - שם ההתחדשות

מעתה אהיה עובד ה' באמת, ומאז בעת
הבריאה ניתן בו כח ההוא שאם ישתוקק
אליו יתברך שמו באמת ויתחרט על מה
שפגם ויקבל על עצמו לאמר מעתה
אהיה עובד ה' באמת, יוכל להמשיך עליו
אור קדושת עולם המחשבה, שהוא שם
אהי"ה עם כל המילויים...

ונמצא שעל ידי שהאדם מקבל על
עצמו בכל פעם להתחדש
ולהתחיל מההתחלה הרי הוא מושך על
עצמו את הארת חג הסוכות...

המשיך המאור ושמש וכתב (שם):

כוונת הכתוב: וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת-
הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹקִים,
היא, שהקב"ה ברא את האדם בצורה
כזו שתהיה לו אפשרות ויכולת
להמשיך על עצמו את כל האורות
והמוחין הגנוזים והכלולים בתוך שם
אהי"ה.

'כוונת בריאת האדם היה למען יעבוד'
את ה' יתברך וישתוקק בלבו
אליו, ובכל יום ויום יקבל על עצמו לאמר

מעין החכמה

להפתעת הקהל, סירב החפץ חיים בתקיפות,
וכל הנסיונות לשכנעו לנענע בהלל,
עלו בתוהו. מששאלוהו לסיבת סירובו, השיב
החפץ חיים כך: אני, הרי, לא האדם היחיד
המתפלל כאן. יחד אתי עומדים לומדי תורה
נוספים, וחוששני שאם אני אקח לבדי את
ארבעת המינים, תיגרם להם חלישות הדעת.

והוסיף: אדם הגורם חלישות דעת לחברו
עלול לעבור על כמה וכמה מצוות
עשה ולא תעשה, ואילו הנענוע של ארבעת
המינים אינו אלא מנהג... אמנם, מדובר
במנהג קדום וקדוש, אבל מנהג, ואם אגרום
חלישות הדעת לתלמידי חכמים, יצא שכרי
בהפסדי...

החפץ חיים היה אז בעיר סנאווסק,
ובמלחמה כמו במלחמה לא ניתן
היה להשיג את ארבעת המינים. לא אתרוגים,
לא לולבים, לא הדסים, וגם לא ערבות, כלום.

לאחר חיפושים מרובים נתגלה 'סט' אחד של
ארבעת המינים מן השנה שעברה.
השמחה היתה גדולה מאוד, וכל הקהל נטל
את הסט ההוא. (הנאון רבי אברהם פאס זצ"ל, ראש
ישיבת 'תורה ודעת', שסיפר את המעשה, מצוין שלא
ידוע אם החפץ חיים בירך על ארבעת המינים הללו).

כאשר הגיעו להלל, כיבדו כל המתפללים
את החפץ חיים שיחזיק בעת אמירת
ההלל, את הסט היחיד של ארבעת המינים,
כדי שיוכל לנענע בו ב'הודו', וביאנא הי'.

ביום אחד צריכין להתחיל כמה פעמים... ואפילו אם יהיה כך זמן ארוך יהיה איך שיהיה, בכל עת ובכל שעה צריך להזכיר את עצמו בהשם יתברך ולשכוח לגמרי כל מה שעבר עד הנה ולהתחיל מעתה מחדש ממש כל מה שיוכל, ואל יסתכל על שום בלבול וחלישות הדעת כלל...

וענין כזה צריכין לחזור כמה פעמים בלי שיעור, כי הוא חייד, כי כל התרחקות רוב העולם מהשם יתברך ואובדים מה שאובדים, חיים נצחיים ואמיתיים, רובם ככולם הוא רק מחמת חלישות הדעת מה שנופלין בדעתם, מחמת שרובם התנסו כמה פעמים שהתחילו קצת בעבודת ה' ואחר כך נפלו למה שנפלו, כל אחד לפי נפילתו רחמנא ליצלן, ועל ידי זה התיישו עצמן מלהתחיל עוד, וקצתם נתעוררו קצת עוד הפעם והתחילו מחדש או פעמיים, אבל אחר כך כשראו שאף על פי כן נפלו אחר כך, על כן נתיישו בעצמן, מאחר שראו שזה כמה שרצו להתנסות ולכנוס בעבודת ה' ונפלו למה שנפלו, רחמנא ליצלן, על כן נדמה בעיניהם שנשתה גבורתם להתחיל עוד מעתה...

אבל באמת כל זה הוא מעשה הבעל דבר בעצמו, שהוא בחינת זקן דסטרא

ונסיים בדבריו הנוראים של הגה"ק רבי נתן מברסלב זיע"א:¹⁹

האדם צריך להתחזק בעבודתו, ולא יפול משום דבר, ולא איכפת ליה, ולא תקצר רוחו משום בלבול מה שהבעל דבר מכניס בדעתו בלבולים וחלישות הדעת כאילו אפס תקוה ח"ו, מחמת המעשים רעים והפגמים שפגם עד הנה. כי צריך לבלי להסתכל על כל זה כלל, כי אין שום יאוש בעולם כלל, ואיך שהוא, אף על פי שכבר נפל נפילה זאת בעצמו כמה פעמים בלי שיעור, אף על פי כן אין יאוש בעולם כלל, וכל הימים אשר הוא חי על פני האדמה הוא צריך להתחזק להתחיל בכל פעם מחדש ואל יפול לזקנה דסטרא אחרא כלל.

כי כל הנפילות שבעולם הם מבחינת זקנה דסטרא אחרא, שנדמה בעיניו שכבר נזדקן בחטאיו ובמעשיו שרגיל בהם, עד שאי אפשר לו לצאת מהם בשום אופן ח"ו, ובאמת הוא צריך לידע ולהאמין שבכל יום ובכל עת ובכל שעה יש כח ביד האדם להתחדש ולהיות נעשה בריה חדשה ממש, כי השם יתברך עושה חדשות בכל עת ואין יום ואין שעה דומה לחברו וכו'...

על כן צריך להתחזק בכל פעם מחדש, ולהתחיל בכל יום מחדש, ולפעמים גם

מעין החכמה

19. ליקוטי הלכות (הלכות תפילין, הלכה ה - אות ו).

רק צריך להתחזק להתחדש בכל עת כנ"ל, ויהיה דומה בעיניו בכל יום ובכל שעה כאילו היום נולד וכאילו היום מקבל התורה מחדש!...

אחרא, כי נקרא "מלך זקן וכסיל" (קהלת ד, ג), שהוא רוצה להפיל את האדם לידי זקנה ותשות כח ח"ו, כאילו כבר נזדקן בחטאיו ובמעשיו עד שאי אפשר להשתנות עוד...

העולה מן האמור להלכה ולמעשה

כשהם נתקלים בקושי שוב ושוב הרי הם נופלים ליאוש, וזו טעות. עליהם לדעת שאסור לברוח מהתמודדות, אסור לברוח מהמציאות. **מנסיונות לא בורחים, עם נסיונות מתמודדים, מתפללים, בוטחים באל אחד, כובשים ומצליחים!**

ד. וידיעה זו חסרה להרבה הורים בנוגע לילדיהם, ולכן כאשר הם רואים שבנם שרוי בנסיון, במקום לעזור לו להתמודד אתו ולהצליח, הם מנסים להבריח אותו מהנסיון, והתוצאה: איומה ונוראה! וזאת עלינו לזכור: אנחנו לא יכולים לקחת את הנסיונות לילדים, אנחנו יכולים להקנות להם כלים להתמודד עם הנסיון!...

ה. לאהוב ילד אין פירושו רק בחיבוקים ונשיקות, אלא העיקר הוא לתת מענה לצרכי נפשו שהם חשובים יותר מצרכי גופו. דאגת הורה למיטה טובה ולכרית נוחה, לאוכל חם ולמקלחת נעימה, צריכה להמשיך ואף יותר מכך לתנאי נפשו, ולגדילה וההתפתחות הנכונה. **צריך להרגיש אותם ומתוך כך גם להבין אותם.** יש ילדים שהם חכמים מאוד, יש מהם שנולדו חריפי שכל

א. החיים מלאי נסיונות! האדם אינו בוחר את הנסיונות, אלא נבחר אל הנסיונות! ואחד מהנסיונות הגדולים עמם צריך האדם להתמודד הוא נסיון היאוש. מי שניסה לעבוד את הבורא ונכשל, ושוב ניסה ונכשל, מגבש לעצמו דעה מסויימת שמקורה בנסיונו, כלומר הנסיונות שלו לעבוד את השם, ההצלחה מחד והכשלונות מאידך הם נותנים לאדם מימד היכן אני נמצא בתמונה. **אבל הבעיה היא שגם היצר הרע משתתף בעריכת המסקנות והוא דואג בשיטתיות לייש את האדם ובכך לטרפד כל נסיון ורצון להתחיל מחדש.**

ב. ואפילו שישנם זמנים שהאדם חש שהוא מסוגל להתחיל מחדש, היצר הרע 'דואג' להזכיר לו את כל כשלונות העבר, ובכך הוא גורם לאדם קושי להתרומם, כי האדם חושב לעצמו **'כבר חזרתי ואמרתי לעצמי כל כך הרבה פעמים שהפעם אני מתחיל, שהפעם אני מחזיק מעמד'**, ובכל זאת לא הצלחתי להחזיק מעמד, והמציאות טפחה לי על הפנים שוב ושוב. ובכך הוא גולל את האבן על האפשרות להתחדש.

ג. ואותו תהליך עובר גם על בני זוג החפצים שבתם יהיה משכן לשכינה הקדושה,

ז. חג הסוכות מעלתו גבוהה מאוד כי בו מקבלים את הכח להתחדש. כאשר מגיע חודש תשרי, זוכה האדם לעמוד מול בורא עולם פנים בפנים, והקב"ה רוחץ ומטהר אותו. **ביום הכיפורים, עומד הקב"ה, כביכול, כשסכין בידו, ובאבחה אחת מנתק הוא ומבתק את כל קשרי העבירות הקשורות בנו. מסיר ומנפנף את אדי החטא האופפים אותנו. כשכל זאת, מתוך 'אהבה רבה ושמחה'. ולכן במוצאי יום הכיפורים האדם מרגיש נקי וזך כביום היוולדו.**

ומכיון שכך מתעוררים בלבו רצונות וכיסופים חדשים: כל העבירות נמחקו לי! פתחתי דף חדש! מעתה אני אהיה טוב יותר, מעתה אני אעבוד את בוראי באמת ובמסירות נפש. ואז מגיע חג הסוכות. חג שמלא במצוות חדשות ויחודיות, הלב פועם בנטילת הלולב, שר ורוקד בישיבה בסוכה...

חג הסוכות הוא חג מיוחד, חג המלא בכיסופים וגעגועים, חג המלא בהתחדשות... ולכן בחג הסוכות יכול כל יהודי לזכות שיאיר עליו שם אהי"ה! וה' יתברך יזכנו לכך.

יותר מההורים שלהם, לכן צריך להיות רגישים, עדינים וזהירים.

ו. יש ילדים שסובלים, לכאורה, מבעיות של קשב וריכוז, הנובעים בדרך כלל מקצרים במוח, והנה, אם תבחן את רמת היכולת השכלית של הילד לעומק, תגלה שמוחם חזק ובריא להפליא, **אלא שבגלל הסטיגמות שהדביקו לו ההורים מגיל צעיר, בגלל ההערות והעקיצות, הגערות וההתראות בלי חשבון. הם צמצמו, כיוצו, אטמו וסתמו את כל כלי החשיבה שלו, וגרמו לנפשו להיות מכוצת, מאוימת ומפחדת גם מקול ציפור, ופשוט שאינם בעלי בעיות קשב וריכוז אלא בעלי נפש מכוצת, מפחדת ומאוימת...**

ולכן הדבר החשוב ביותר הוא לעודד ולשבח ולרומם את הילד היקר. אם הוא קיבל מאה במבחן זה לא מובן מאליו, הוא התייגע על זה. יש ילד ששבועים שלו זה כמו שבע מאות של אחר. חייב ללמוד להכיל אותם, להבין לנפשם, להעצים מעשיהם, להעריך ולהוקיר כל התקדמות, להוליד בהם חשק, זו העבודה העיקרית שלנו, זה רצון ה', ועלינו לשים אותה בראש מעיינינו, ולפניו נעבוד תמיד.

סט מחזורים

עם הנהגות אבינו מו"ר הרב יורם מיכאל אברג'ל זיע"א

הזמנה לחגים עכשיו! אל תמתינו לדגע האחרון!

סט לאיש

₪ 420

₪ 320

המחזורים השלמים לכל החגים והמועדים

15 חלקים

כולל בנוסף
סידורי תפילה,
תהלים והגדה

10 חלקים

כולל סליחות
וחמד אלהים

₪ 149

סט לבת ישראל

6 חלקים

המחזורים השלמים
לכל החגים והמועדים
כולל סידור עם תהלים

www.hameir-laarets.org.il
08-37-40-200

לזח שנה שיש בו הכל

עם המון תוספות נדירות!

שיעורי לימוד - כל יום במקומו!

דף יומי בבלי, ירושלמי, הלכה, משנה, רמב"ם פרק אחד, רמב"ם ג' פרקים, תניא, ליקוטי מוהר"ן, תהלים, תהלים לחודש אלול.

זמנים הלכתיים - כל יום במקומו!

עלות השחר, ציצית וחפילין, נץ החמה, קיש מגיא, קיש גריא, ברכות קריאת שמע, חצות, מנחה גדולה, מנחה קטנה, פלג המנחה, שקיעה, צאת הכוכבים, שבתות ומועדים, רבנותם, תחילת וסיום ברכת הלבנה, מולד הלבנה, אכילת וביעור חמץ, חקופות.

ועוד תוספות רבות וחשובות, כגון:

תוספת נדירה: תיקון חצות, תחנון, צדקה, הפטרות, קריאת התורה למועדים, שובבי"ם, ספירת העומר, פרקי אבות, הילולות צדיקים, תעניות בה"ב, הכרזות תענית, שבתות מברכין, סליחות, קיצור דיני שמיטה השייכים לשנה זו ומצוות הקהל, ועוד.

בתוספת ייחודית של פתגם חסידות שבועי מאת אבינו מו"ר הרב יורם מיכאל אברג'ל זיע"א

להזמנות חייגו: 08-37-40-200

או באתר: www.hameir-laarets.org.il

25

שעורי החג

מפי הרה"ג רבינו ישראל אברנ'ל שליט"א

זמני שיעורי חול המועד סוכות

בסוכת בית הכנסת 'המאיר לארץ' רחוב חיל שריון 39, נתיבות

- 05:30 ..... שחרית
- 07:30 - 9:00 ..... שיעור
- 17:30 ..... תפילת מנחה
- 18:00 - 19:30 ..... שיעור
- 19:30 ..... תפילת ערבית בשמחה

לאחר תפילת ערבית תתקיים קבלת קהל
לאמירת חג שמח ולברכת החג בשמחה
לא יתקיים מועד אחר לקבלת קהל אלא בערב

ברוכים הבאים בשם ה'

ערוצי מחלקת המדיה
של בית המדרש המאיר לארץ

 hameir-Laarets.org.il

  המאיר לארץ

 054-26-380-26

 08-64-99-859
קו שמע - המאיר לארץ

פרשת האזינו י"ג תשרי התשפ"ג

זמני שבת קודש

רבינו תם	יציאת שבת	הדלקת נרות	עיר
19:27	18:47	17:58	באר שבע
19:27	18:47	17:58	תל אביב
19:25	18:45	17:57	חיפה
19:31	18:50	18:00	אילת
19:31	18:50	18:01	ירושלים
		17:41	ירושלים 40 דק'

מסילות א"ל הרב

מפי קדשו של אטור' זיע"א

כשעה שאדם לומד תורה (בין אם זה גמרא, או משנה, או מדרש, או הלכה וכדומה), באותו רגע הרצון העליון שבתורה מתגלה בנפשו, והנפש שלו מתמלאת שמחה.

לכן אדם שלומד תורה ואין לו שמחה, כנראה שיש איזה דבר שמעכב אותו, כגון שמחזיק ברשותו ממון לא כשר, או שעשה איזה מעשה שצריך תיקון, ועדיין לא תיקן. כי הרי "פיקודי ה' ישרים משמחי לב" (תהלים י"ט), אדם שיש לו נשמה נקיה, כשהוא לומד תורה מיד הוא מתמלא שמחה, הוא נהנה בלימוד, מה שאין כן כשיש דברים שמעכבים.

הפצת תורה חובקת עולם היה שותף 08-37-40-200

- לתרומות: בנק מרכנתיל דיסקונט, סניף 721 נתיבות, חשבון 23357
- בנק הדואר, סניף 1, חשבון 27016519
- בכל עמדות 'נדרים פלוס'
- ביט ופייבוקס במס' 054-26-380-26